

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1919 kl. 1/2 5 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 23 i anledning av andra kammarens beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 rörande herr Tengdahls motion nr 281, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av väg- och vattenbyggnadskåren.

Uti en inom andra kammaren väckt, till utskottet remitterad motion nr 281, har herr *Tengdahl* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning, huruvida icke väg- och vattenbyggnadskåren skulle kunna indragas (varvid handhavandet av de militära uppgifter, som kunde åligga kåren, torde kunna överflyttas till fortifikationen, dit kårens officerare även kunde transporteras i den omfattning sådant lämpligen läte sig göra) samt att Kungl. Maj:t, om riksdagens medverkan vore behöflig, måtte till riksdagen inkomma med de förslag, till vilka utredningen kunde giva anledning.

Motionen.

I fråga om motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Rörande motionen hava till andra kammarens utskott avgivits utlåtanden från kungl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt chefen för generalstaben, och äro dessa utlåtanden härvid fogade såsom bilagor.

Väg- och vattenbyggnadskårens tillkomst sammanhänger i stort sett med utvecklingen av vårt lands allmänna arbeten och kommunikationsväsende under det senare århundradet.

Historik.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 12 saml. 2 avd. 21 häft. (Nr 23.) 1

Under förra hälften av nämnda århundrade fanns icke något särskilt ämbetsverk för ledning och tillsyn av berörda allmänna arbeten, utan togos arbetsledarna i allmänhet från den institution, vars verksamhet vid den tiden var av ungefär liknande art som arbetena ifråga, nämligen flottans mekaniska kår, vilken var upprättad för skötseln och tillsyn av flottans dockor, hamnar och kajer. Sedan genom kungl. brev den 20 augusti 1816 förordnats, att nämnda stat skulle utgöra en särskild, till tjänstgöring vid flottans stationer förbunden kår under chefskap av generaladjutanten för flottorna, intogos efterhand i denna kår även officerare utan lön för att bereda tillgång till arbetsbefäl vid de pågående kanalbyggnaderna.

Den ökade omfattning, varmed allmänna arbeten på 1820 talet bedrevos, gjorde behovet av en ordnad teknisk och administrativ uppsikt och kontroll från statens sida alltmera oavvisligt. Detta hade till följd bildandet av den s. k. storamiralsämbetets 3:dje avdelning, för vilken lydande under sjöförsvaret instruktion utfärdades år 1827. Enligt denna erhöll nämnda avdelning överinseende och kontroll över alla väg- och vattenbyggnader i landet, vilka indelades i fem kanaldistrikt med sakkunniga män såsom chefer.

Av 1841 års riksdag anvisades medel till vissa större och mindre kanal-, upprepnings- och hamnarbeten, varjämte bildades särskilda fonder, avsedda att användas till understöd vid väganläggningar och vägförbättringar, sjösänkningar och myrutdikningar. Härmed blev inrättandet av en självständig förvaltning för alla dessa i mängd och betydelse växande ärenden en nödvändighet, och den 6 augusti 1841 utfärdade Kungl. Maj:t instruktion för styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader. Enligt denna instruktion skulle nämnda styrelse »under Chefens för civildepartementet lydand och inseende» handlägga tekniska och administrativa ärenden, som anginge: a) anläggningar och förbättringar av kanaler, slussar, vägar, broar, färjor samt andra vatten- och lantkommunikationer, b) hamnbyggnader och muddringar, c) strömrensningar och d) arbeten för beredande av större odlingsföretag medelst utdikningar eller avtappningar av sankta trakter och sjöar. Styrelsens personal utgjordes från början av en överdirektör och chef, en byråchef samt fyra vid ämbetsverket såsom ritare och kanslister anställda tjänstemän. Under styrelsen lydde dessutom fem distriktschefer för de olika väg- och vattenbyggnadsdistrikten. Till tekniska biträden i styrelsen och distriktschefernas ställföreträdare m. m. antogos fortfarande huvudsakligen officerare ur flottans mekaniska kår, men även sådana från armén och flottan.

*Väg och
vattenbygg-
nads-kårens
ursprungliga
organisation.*

Uti en den 15 november 1850 till rikets ständer avlåten proposition anfördes bland annat, att i samma mån, som allmänhetens håg för vägarbeten, vattenavtappningar och andra allmänna arbeten blivit väckt, hade bristen på skickliga ingenjörer för uppgörandet av planer till utförande av dessa arbeten blivit mera kännbar, samtidigt som mängden av distriktschefernas göromål och förrättningar ofta hindrade dessa att själva utföra undersökningar och mottaga uppdrag såsom arbetschefer, och att i följd av dessa olägenheter de utan nödig sakkännedom uppgjorda kostnadsberäkningarna ofta blevo otillförlitliga och de utförda arbetena i saknad av kontroll. Den enda utvägen till förekommande av sådana olägenheter för framtiden syntes bestå i bildandet av en under styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader lydande civilingenjör- eller väg- och vattenbyggnadskår, med uppgift att under vederbörligt ansvar uppgöra och granska planer till allmänna arbeten samt leda eller utöva tillsyn över dessas utförande. Sedan vid Mariebergs artilleriläroverk en särskild kurs inrättats samt medel till stipendier för civilingenjörselever anslagits, och tillgång på kunniga ingenjörer således vore att påräkna, syntes tidpunkten vara inne att i Sverige, såsom för längre tid tillbaka skett i nästan alla europeiska länder, uppsätta en så beskaffad, under styrelsen stående väg- och vattenbyggnadskår, vilka ehuru dessas egentliga befattning bleve civil, ansetts böra organiseras på militärisch fot. Kungl. Maj:t åskade i anslag till avlöning åt styrelsen och kåren för tre år ett årligt belopp av 12,000 riksdaler Banko, eller endast omkring 3,000 riksdaler högre anslag, än ditills utgått från styrelsen enbart. Sedan ständerna den 20 augusti härpå svarat, att de, med instämmande uti förbemälda framställning om nödvändigheten att äga erforderlig tillgång på skickliga ingenjörer med särskilda för detta yrke förvärvade teoretiska och praktiska insikter, likväl ansåge ändamålet kunde vinnas utan att någon särskild väg- och vattenbyggnadskår uppfördes å stat och med fasta löner försåges, anvisades det åskade beloppet.

Efter det styrelsen emellertid uti underdånigt memorial hemställt om utfärdande, i överensstämmelse med ett bifogat förslag av reglemente för väg- och vattenbyggnadskåren, under förmening att ständernas uttalande i fråga om fasta löner icke borde anses utgöra hinder för vidtagandet av den tillämnade kårens organisation ad interim, fastställde Kungl. Maj:t, som funnit ifrågavarande kår böra ad interim organiseras och att avlöning måtte tillförsäkras därvid anställda tjänstemän endast i form av arvoden eller traktamenten för de tider, då verklig tjänstgöring vore dem uppdragen, den 22 december 1851 regle-

mente för »Wäg- och Wattenbyggnadscorpsen». Skälen för kårens organiserande på militärisk fot framställas i nådigt bref den 22 december 1851 sålunda, att »erfarenheten visat att vid tillfällen der en skicklig officer haft befälet över ett arbete, som erfordrat större arbetsstyrka, det utfördes med ordning och drift vilket vore att tillskriva dels den omständigheten att en officer hade flera band på sitt uppförande, och dels att den svenske arbetaren vore van vid hörsamhet mot tjänstemän, som själva stå under militärisk diciplin». Såsom ytterligare skäl framhölls, »att vid tillfällen, då kommenderad trupp använts till större arbetens utförande, det befunnits oundgängligt att arbetsbefälhavaren varit officer, emedan civil tjänsteman icke, utan att ständigt påkalla biträde av truppens eget befäl, kunnat ordna vissa delar av de nödiga arbetsdetaljerna».

Enligt nämnda reglemente skulle väg- och vattenbyggnadskårens ändamål vara att tillhandagå styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader i den befattning med allmänna arbeten som enligt gällande instruktion tillkomme styrelsen, och skulle kårens officerare i händelse av behov under krig kunna kommenderas till ingenjörstjänstgöring vid armén. Kåren som fick plats närmast »Ingenjör-Corpsen», bestod vid sin första uppsättning av en överste och chef, som därjämte tillsvidare skulle vara chef för styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, en överstelöjtnant som i nämnda styrelse skulle bestrida byråchefsbefattningen, fem majorer vilka i de särskilda väg- och vattenbyggnadsdistrikten skulle tjänstgöra som distriktschefer, samt ett tillsvidare obestämt efter behovet lämpat antal officerare av kaptens eller löjtnants grad. Av dessa borde tre vara disponibla för den tekniska detaljen vid styrelsens byrå och därjämte kunna under byråchefens inseende användas till förefallande undersökningar och besiktningar i huvudstaden och dess granskap, fem skulle underordnas distriktcheferna för att biträda vid utövandet av kontrollen å pågående arbeten samt tillhandagå korporationer och menigheter med undersökningar och de övriga skulle kunna särskilt beordras till ledning av undersökningar och arbetsföretag.

Med avseende på disciplin, subordination och ansvarsbestämmelser för tjänstefel skulle kåren lyda under krigslagarne.

Vid kårens första uppsättning kunde vid flottans mekaniska kår anställda kaptener och löjtnanter, vilka förut varit använda vid allmänna arbetsföretag och därvid förvärvat praktisk skicklighet samt i övrigt gjort sig förtjänta av fördelaktigt vitsord, transporteras till väg- och vattenbyggnadskåren. Likaledes kunde kaptener och löjtnanter vid ar-

mén och flottan, som antingen genomgått ingenjörslärokursen vid Mariebergs artilleriläroverk eller ock under flera år varit anställda vid allmänna arbeten såsom arbetsofficerare och därvid förvärvat nödig erfarenhet och skicklighet, överflyttas till kåren. Under enahanda förhållande skulle jämväl underlöjtnanter vid flottans mekaniska kår eller armén, ävensom sekundlöjtnanter vid flottan uppå chefens underdåniga förslag kunna erhålla transport till väg- och vattenbyggnadskåren, och såmedelst befordras till löjtnanter, varvid likväl skulle iakttagas att, därest sådan officer icke genomgått ingenjörslärokursen vid Marieberg, han skulle beräkna tur efter de utexaminerade ingenjörelever som på samma gång befordras till officerare.

För att sedan kåren blivit uppsatt vinna inträde såsom löjtnant i densamma erfordrades att vara minst 21 år gammal, hava tjänstgjort minst två år vid något allmänt arbete eller vid undersökningsförrättningar med vitsord om färdighet i förekommande göromål och fallenhet för ingenjörsvyrket samt att hava genomgått den vid Mariebergs läroverk för ingenjörelever bestämda lärokursen och blivit godkänd i avgångsexamen.

Då flera på en gång utexaminerade elever befordras till officerare, bestämdes platsen dem emellan efter examensbetygen. I likhet med regementschef ägde kårchefen rättighet att upprätta förslag till utnämning av officer.

Till förslag till befordran för löjtnant till kaptensgrad borde i allmänhet hänsyn fästas vid ålder i tjänsten, dock skulle även en yngre löjtnant, som vid ledningen av något svårare arbete eller i vetenskapliga forskningar särskilt utmärkt sig, kunna av kårchefen, efter vederbörande distrikschefs hörande, föreslås till kapten med förbigående av äldre löjtnanter. Befordringar från kapten till major samt därifrån till högre grad skulle ske utan avseende å tur på kårchefens underdåniga förslag: och kunde kårchefen till major i underdånighet anmäla i yrket särdeles utmärkt person även utom kåren.

Med avseende på avlöning blev bestämt, att de officerare som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens avlöningsanslag åtnjöte arvoden skulle, då de beordrades att förrätta undersökningar eller bestrida andra allmänna uppdrag, åtnjuta extra arvode eller ock dagtraktamente. Därest bemålde officerare, till följd av kommendering eller särskild tillåtelse, emottoge befattningar i egenskap av arbetschefer eller dylikt och därigenom hindrades att förrätta de tjänster, för vilka arvoden från styrelsens avlöningsanslag utginge, skulle de vara förpliktade att under tiden avstå dessa arvoden till personer, som bestrede tjänsterna. Övriga

officerare skulle åtnjuta för varje dem uppdragen befattning särskilt bestämda arvoden eller dagtraktamenten samt beräkna reseersättningar, där sådana förekomma efter innehavande grader inom kåren.

Efter år 1869 anordnades ingen ny kurs för civilingeniörelever vid Mariebergs artilleriläroverk. Den sista från nämnda läroverk utexaminerade ingenjören utnämndes till löjtnant vid väg- och vattenbyggnadskåren år 1878. Sedan styrelsen för kungl. tekniska högskolan i anledning av en av vissa civilingenjörer gjord framställan avlätit underdånig hemställan, om vilken chefen för fortifikationen och chefen för väg- och vattenbyggnadskåren avgivit infortrade underdåniga yttranden, bestämdes genom nådigt brev den 12 juni 1895 med ändring av det för kåren gällande reglementet, att såsom villkor för inträde som löjtnant i kåren därefter fordrades att hava genomgått dels den fyraåriga lärokursen i fackskolan för väg- och vattenbyggnadskonst vid tekniska högskolan och därifrån erhållit fullständigt avgångsbetyg, dels en kort praktisk och teoretisk kurs i artilleri och befästningskonst m. m. samt att efter slutad kurs vid tekniska högskolan hava tjänstgjort minst tre år vid något allmänt arbete eller undersökningsförrättning ävenså ådagalagt egenskaper som fordras för ledning av större arbetsföretag. Denna kurs omfattade en tidslängd av omkring sju månader.

Genom nådigt brev den 19 oktober 1894 bestämdes att förut nämnda militära kurs skulle omfatta en tidrymd av omkring $7\frac{1}{2}$ månader samt att endast sådana finge deltaga i kursen, som fullgjort dem åliggande beväringsovningar. Genom generalorder den 30 april 1895 fastställdes närmare kursens omfattning rörande de olika undervisningsämnena.

Den 6 april 1900 förordnade Kungl. Maj:t på framställning av chefen för fortifikationen, att officers- och reservofficersaspirant vid fortifikationen, vilken fullgjort vad enligt gällande föreskrifter erfordras för vinnande av anställning såsom reservunderlöjtnant i fortifikationens reserv, kunde vinna inträde vid väg- och vattenbyggnadskåren, därest han i övrigt uppfyllt stadgade villkor i tekniskt hänseende.

Denna väg för erhållandet av anställning i kåren har också företrädesvis anlåtats den senare tiden intill 1915, då till synes antagligen på grund av den nya värnpliktslagens verkningar en återgång till förstnämnda kurs ägt rum.

Utnämning till löjtnant vid väg- och vattenbyggnadskåren har i regeln skett efter en tid av sex år från avslutandet av lärokursen vid tekniska högskolan, och har de utnämndas genomsnittsalder varit 31 år. För befordran inom kåren har icke föreskrivits någon militär tjänstgöring, utan endast teknisk verksamhet.

De efter år 1885 utnämnda officerarne hava skyldighet att avgå ur kåren vid 65 års ålder.

Den 9 februari 1906 förordnades, att officerarne vid väg- och vattenbyggnadskåren äro att räkna till armens övertaliga personal, i den mån det följer av de om denna kår gällande särskilda bestämmelser, och förordnades den 14 februari 1913 utöver vad gällande reglemente bestämmer rörande deras krigstjänstgöring, att kårens officerare kunna inkallas till militär tjänstgöring, då värnpliktiga inkallas till rikets försvar, ändock att inkallelsen avser mobilisering, samt då beväring hastigt inkallas till repetitionsövningar.

Vid kårens första uppsättning utnämndes tjuguen officerare av olika grader, nämligen en överste och chef för kåren, tillika överdirektör och chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, en överstelöjtnant och byråchef, fem majorer och distriktschefer, tre kaptener samt elva löjtnanter.

År 1860 uppgick antalet till trettiofyra, 1870 till sextiosju och 1876 till sjuttiofem. Efter detta år nedgick antalet så småningom, så att år 1886 endast femtioåtta officerare funnes i kåren.

Genom förut nämnda nådiga brev av den 12 juni 1885 föreskrevs, att kårchefen icke borde årligen föreslå flera än högst tre till inträde i kåren, vilket antal emellertid år 1897 ökades till fem, 1904 till åtta och 1910 till tio.

För år 1915 räknade kåren 164 officerare.

Frågan om väg- och vattenbyggnadskårens organisation och ställning har under senare tider vid upprepade tillfällen ägnats uppmärksamhet från olika håll.

I reservation till betänkande avgivet av löneregleringskommittén den 4 februari 1911 angående väg- och vattenbyggnadsstyrelsen påpekade Carl Persson i Stallerhullt olämpligheten av, att tjänstemännen inom nämnda styrelse — som ju vore ett civilt verk — samtidigt tillätos kvarstå och vinna befordran som officerare vid väg- och vattenbyggnadskåren. Reservanten påyrkade, att officerarna vid kåren skulle, då de befordrades till ordinarie statstjänst, vara skyldiga att avgå från sina beställningar vid kåren.

Uti riksdagens skrivelse den 30 maj 1911 angående regleringen av utgifterna under sjätte huvudtiteln och väg- och vattenbyggnadsstaten, yttrades, att riksdagen, som inhämtat, att fråga föreläge om upphörande

*Riksdagens
skrivelse den
30 maj 1911.*

av väg- och vattenbyggnadskåren, funnit sig böra framhålla, att riksdagen jämväl för det fall, ett dylikt upphörande icke skulle komma till stånd, ansett det böra ifrågasättas, huruvida icke sambandet emellan vissa officersbeställningar vid väg- och vattenbyggnadskåren samt vissa beställningar vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller därunder lydande distriktsförvaltningar borde upphöra.

*Departementalkommitté-
vade.*

Uti departementalkommittéerades den 31 december 1912 avgivna betänkande framhölls, att kommittéer tog för givet, att det önskvärda sambandet mellan den organisation av ingenjörer, som redan i fredstid kunde behövas för försvarsändamål, samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kunde vinnas på annat tillfredsställande sätt än det nuvarande. Kommittéer ansåge, att det ur organisatorisk synpunkt icke borde vara så ordnat, att en dubbelställning sådan som den nuvarande upprätthölls för denna styrelses tjänstemän. Härigenom äventyrades den bästa rekryteringen. Kommittéer ansåge, att det stadgande i reglementen för väg- och vattenbyggnadskåren, som nödvändiggjorde sammanslagningen av de högre befattningarna inom kåren och styrelsen, borde borttagas.

*Motion i
andra kam-
maren vid
1914 års
A-rikadag.*

Uti en vid 1914 års förra riksdag inom andra kammaren väckt motion nr 237 yrkade herr Hildebrand, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke skäl föreläge för indragande av väg- och vattenbyggnadskåren. Uti denna motion anfördes bl. a., att, då kåren organiserats blott ad interim och då, i och med väg- och vattenbyggnadsfackets storartade utveckling och därav följande fördelning på andra större verk, den grundval undanryckts, på vilken kåren på sin tid uppbyggts, det vore tydligt, att kåren numera kunde anses hava överlevat sig själv och anledning således icke föreläge att längre fortsätta det interimistiskt igångsatta försöket. Det förhållande, att väg- och vattenbyggnadskårens officerare såsom ersättning för uppoffringar vid genomgående av en militärkurs tillerkändes företräde vid besättandet av de rent tekniska platserna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen jämte de andra tekniska befattningar, vid vars tillsättande sagda styrelse kunde sägas utöva inflytande, ävensom företrädesrätt å syneförrättningar för flottledsarbeten, kunde icke vara förenlig med vare sig statens sanna fördel eller andra ingenjörers berättigade krav på rättvisa och därför icke längre borde få fortfara.

Till följd av mellankommande riksdagsupplösning blev sist omfördä motion icke av riksdagen behandlad.

Vid 1914 års senare riksdag väcktes av nuvarande chefen för lantförsvarsdepartementet E. A. Nilson inom andra kammaren en motion, nr 191, vari föreslogs, att riksdagen i samband med kårens organisation måtte för sin del besluta en omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren i syfte, att denna organiserades såsom en officersreserv åt fortifikationen.

*Motion vid
1914 års
riksdag.*

I anslutning till denna motion anmälde riksdagen i skrivelse den 14 september 1914, att den funnit det vara av vikt, att väg- och vattenbyggnadskårens *militära* användbarhet ökades och att en omorganisation av densamma i sådant syfte borde äga rum. Då frågan emellertid icke förelegat i tillräckligt utrett skick, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida väg- och vattenbyggnadskåren lämpligen borde omorganiseras i syfte att höja dess militära användbarhet och göra den till en vid krigstillfälle duglig officersreserv till fortifikationen.

*Riksdagens
skrivelse den
14 september
1914.*

Med anledning av berörda riksdagsskrivelse tillkallade chefen för lantförsvarsdepartementet sakkunniga för att biträda med verkställande av utredning i det av riksdagen angivna syftet samt avgiva det förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning.

Till fullgörande av sitt uppdrag avlämnade de sakkunniga den 31 december 1915 utlåtande och förslag angående väg- och vattenbyggnadskårens omorganisation. Detta förslag avsåg att åstadkomma ett höjande av kårens militära användbarhet, något som, enligt de sakkunniges uppfattning, skulle utgöra det kraftigaste medlet för tillgodoseendet av nödig tillgång till behövlig reserv för krigsbruk av verkligt krigsberett ingenjörsbefäl. Den föreslagna omorganisationen borde omfatta ökad militärutbildning för vinnande av inträde i kåren samt viss fortsatt militärtjänstgöring i fred för kårens officerare, fastställandet av åldersgränser för avgång från innevarande beställning under de olika officersgrupperna och införande av fältduglighetsvillkor för vissa befordringar samt inrättandet av en reserv, till vilken överåriga och för omedelbar krigstjänst icke förfogbara överflyttades från innehavande beställning.

*De sak-
kunnigas
förslag 1915.*

Till 1917 års riksdag avlämnades en proposition (nr 149) om ett nytt ordinarie anslag till väg- och vattenbyggnadskåren. I denna

*Proposition
till 1917 års
riksdag.*

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 12 saml. 2 avd. 21 häft. (Nr 23.) 2

proposition hemställdes även om godkännande av vissa närmare grunder för kårens omorganisation med hänsyn till dess militära uppgift i överensstämmelse med de sakkunnigas ovanberörda förslag.

Herr Tengdahl's motion vid 1917 års riksdag.

I anledning av nämnda proposition väckte herr Tengdahl inom andra kammaren en motion nr 395, vari motionären bl. a. anförde följande.

»Väg- och vattenbyggnadskårens ställning och uppgifter hava under en lång följd av år allt som oftast bragts på tal i den offentliga diskussionen. I regeln har det skett i form av mer eller mindre häftiga angrepp på denna institution, som förmenats giva en privilegierad ställning åt dess medlemmar — oförenlig med den offentliga tävlan mellan yrkets utövare, som borde vara nödvändig för väg- och vattenbyggnadsteknikens utveckling i vårt land.

Det har ej heller kunnat bestridas, att denna kritik varit delvis berättigad. Väg- och vattenbyggnadskåren, som vid sin tillkomst i mitten av förra århundradet tillgodosåg ett då föreliggande behov, organiserades därvid av åtskilliga anledningar under *militära* former, men införlivades samtidigt med det något tidigare inrättade *civila* ämbetsverket väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vars verksamhet det blev dess uppgift att stödja. Icke förrän på de senaste fem åren har dock kåren fått en militär användning, som för övrigt synes hava tagit en viss omfattning i samband med de lärdomar, man dragit av världskriget. Dess civila uppgift »att tillhandagå väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess befattning med allmänna arbeten» har däremot alltmera minskats och sedan länge praktiskt taget upphört. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens befattning med dessa arbeten skötes i våra dagar helt och hållet med civila tjänstemän — både i styrelsen och distrikten — samt fullständigt oberoende av väg- och vattenbyggnadskåren, med vilken den blott har namnet delvis gemensamt. I styrelsens nya instruktion av den 30 december 1911 finnes ej heller ett enda ord nämnt om väg- och vattenbyggnadskåren.

Sedan väg- och vattenbyggnadsstyrelsens inrättande har även handhavandet av de allmänna arbetena i Sverige väsentligen ändrats genom tillkomsten av nya väg- och vattenbyggnadstekniska verk, som övertagit förvaltningen av särskilda delar av ifrågavarande arbeten, och dessa ämbetsverk representera numera en vida större del av allmänna arbeten, än vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen både nu eller tillförene gjort. Man behöver endast nämna järnvägs-, lantbruks- och vattenfallsstyrelserna samt hydrografiska byrån för att inse, hur ändrade de ursprungliga civila förhållandena äro, under vilka väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och kåren på sin tid var för sig inrättades.

Att med denna utveckling för ögonen, såsom det framlagda förslaget avser, bibehålla en militär väg- och vattenbyggnadskår i samband med och underställd ett av statens tekniska ämbetsverk, vilket bl. a. skulle medföra, att tjänstemän i detta civila verk i sitt dagliga förhållande till över- och underordnade bleve ställda under krigslagarna, synes också orimligt. Än starkare stöd får denna uppfattning, om man tar i betraktande, att den friktion, som uppkommit av detta skeva förhållande, och som tagit sitt tydligaste uttryck i det ständigt återkommande, inom ingenjörs-kretsar utbredda missnöjet med väg- och vattenbyggnadskåren, huvudsakligen har sin orsak i denna konstlade sammankoppling.

De tillkallade sakkunniga, som efter frågans granskning i princip uttalat sig för behovet av väg- och vattenbyggnadskårens bibehållande och utveckling som militärisk kår, hava icke ingått på dess befattning med statens allmänna arbeten samt ej heller i den föreslagna instruktionen närmare vidrört dess civila ställning i övrigt, om man bortser från den egendomliga undantagsställning, man på grund av sammankopplingen — ehuru med tydlig tvekan — måste giva åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tjänstemän. Skall emellertid riksdagen gå med på den av de sakkunniga föreslagna omorganisationen i rent militär riktning och bevilja medel därtill, synes riksdagen böra kräva ett slutligt ordnande av denna för väg- och vattenbyggnadsyrket uppslitande boskillnadsfråga mellan kår och styrelse samt icke stanna vid en utlevad organisationsform, som icke blott fastläser ett sedan lång tid rådande oeffterrättligt förhållande, utan t. o. m. innebär en tillbakagång, alldenstund ett antagande av den föreslagna instruktionen för kåren skulle nödvändiggöra en ändring av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens instruktion till en liknande lydelse, som den hade före 1912.

Inga svårigheter för kårens organisation behöva uppkomma genom dess skilsmässa från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Kåren bör efter sin omorganisation i sådant fall blott underställas lantförsvarsdepartementet, såsom chefen för generalstaben föreslagit, eller inordnas under någon annan militär myndighet, om detta ur statsnyttans synpunkt befinnes lämpligare; och dit bör då kårens expedition förläggas. Om, såsom den kungl. propositionen förmäler, ett behov skulle föreligga att militärt påverka eller tillgodogöra den sakkunskap m. m., som finnes samlad i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, bör detta icke ske genom en onaturlig sammankoppling mellan en militär kår och en civil styrelse, utan genom en militärassistent i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, såsom redan nu är förhållandet i järnvägs- och telegrafstyrelserna och vartill medlen eventuellt kunna utgå av de till expenser och arvoden på kårexpeditionen föreslagna 9,000 kronor.»

Under framhållande, att väg- och vattenbyggnadskårens omorganisation icke torde kunna bliva tillfredsställande med mindre densamma fullständigt skildes från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men denna sida av saken ej omnämmts i den kungl. propositionen, hemställde motionären om avslag å samma proposition.

Statsutskottet infortrade i ärendet yttrande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men då dylikt yttrande inkom till utskottet först så sent under riksdagen, att ärendet ej hann att av utskottet behandlas, hemställde utskottet, att propositionen för det dåvarande ej måtte av riksdagen bifallas samt att herr Tengdahls motion finge anses besvarad genom vad utskottet sålunda anfört.

Vid ärendets behandling i andra kammaren framhölls av ett par kammarens ledamöter (herrar Lübeck och Eriksson i Grängesberg), att förslaget remitterats enbart till de militära myndigheterna, ehuru det vore ett förslag, som i mycket hög grad ingrepe på de civila funktionerna hos en stor kår i landet, nämligen samtliga väg- och vattenbyggnadsingenjörer. Det hade varit önskligt, att det på dessa ingenjörers fredsarbete så djupt ingripande förslag underkastats granskning av vissa uppgivna civila myndigheter och korporationer, hos vilka olika, mycket starkt delade meningar i saken framträtt.

Statsutskottets hemställan bifölls av båda kamrarna och hade alltså ärendet vid 1917 års riksdag förfallit.

Med anledning av de vid ärendets behandling i andra kammaren framställda anmärkningar hava sedermera infortrats utlåtanden från olika civila myndigheter och korporationer, såsom järnvägs- och vattenfallsstyrelserna, tekniska högskolans rektor, teknologföreningen. Dessa uttalanden, vilka betecknats såsom hemliga, hava emellertid vid ärendets behandling varit för utskottet tillgängliga.

*Andra
kammarens
utskott.*

Det yrkande som innefattas uti nu ifrågavarande motion, nämligen om utredning av frågan, huruvida väg- och vattenbyggnadskåren skulle kunna indragas, ansluter sig till motionärens ovanberörda vid 1917 års riksdag gjorda framställning. Denna framställning åter sammanhänge, såsom i motionen anföres, närmast med den omständigheten, att Kungl. Maj:t i det vid nämnda riksdag framlagda förslaget till omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren utgått från ett bibehållande av det allmänt överklagade sambandet mellan det rent civila ämbetsverket, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, samt väg- och vatten-

byggnadskåren, vilken senare institution ägde endast militärt berättigande.

Såsom av den här ovan lämnade historiken framgår, är det just oförmälda samband mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och kåren, som i främsta rummet tilldragit sig uppmärksamheten vid de framställningar, som under senare tider blivit gjorda rörande kårens organisation. Den granskning av handlingarna i ärendet, som utskottet varit i tillfälle att företaga, har emellertid givit vid handen, att fackmännens intresse för ifrågavarande spörsmål varit och alltjämt är av livligaste art och av sådan beskaffenhet, att utskottet måst finna det i motionen avhandlade ämne vara förtjänt av riksdagens uppmärksamma beaktande.

Beträffande frågan om sambandet mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadskåren torde utskottet få i korthet anmärka följande.

Enligt tillämpad praxis har hittills med kåröfficerare i regel besatts de befattningar, som tillhört väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och de allmänna arbeten denna styrelse kontrollerat eller de företag, varöver styrelsen eljest ägt inflytande. I det vid 1917 års riksdag framlagda omorganisationsförslaget stadgades, *dels* att chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samtidigt skulle vara chef för väg- och vattenbyggnadskåren samt att i övrigt åtta högre befattningar i eller under styrelsen skulle tillsättas med kåröfficerare, *dels* att kårens officerare vid besättandet av civila befattningar inom statens allmänna arbeten vid i övrigt lika förtjänst och skicklighet skulle äga företräde framför andra sökande. De befattningar inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, var till kårens officerare skulle äga ett visst företräde, vore 1 överdirektör och chef, 2 byråchefer samt 6 distriktschefer. Såsom skäl för bibehållandet av sambandet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen åberopades i den kungl. propositionen, att de sakkunniga vid sina undersökningar kommit till den uppfattningen, att för underlättande såväl i fred som under krig av nödig samverkan mellan de militära myndigheterna och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i frågor rörande landets kommunikationsväsende innehavarna av vissa ordinarie tjänstebefattningar i och under nämnda styrelse borde utgöras av officerare vid väg- och vattenbyggnadskåren.

Förslaget att vid en eventuell omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren bibehålla samt ytterligare befästa sambandet emellan kåren och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hos de civila väg- och vattenbyggnadsingenjörerna mötts med yrkande om detta sambands hävande och en vidlyftig kritik av den ståndpunkt, varå det vid 1917 års riksdag framlagda omorganisationsförslaget vilar.

Från de civila ingenjörernas sida har i första rummet framhållits,

att det syntes vara oriktigt att, såsom avsetts, inom en *civil* yrkesverksamhet bereda kårofficerarne fördelar såsom ersättning för *militär* utbildning, för vilken de fått vidkännas vissa uppoffringar i tid och penningar. I all tävlan om statens befattningar borde grundlagens bud om förtjänst och skicklighet på det område, tjänsten omfattade, vara utslagsgivande. Att, såsom det kungl. förslaget av år 1917 skulle medföra som konsekvens, från vissa civila befattningar praktiskt taget utestänga en hel kategori av ingenjörer, vilka i sin tekniska utbildning vore jämställda med kårofficerare, allenast därför att de förra av ekonomiska eller andra fullgoda skäl icke velat eller kunnat fullgöra vissa militära prestanda, vore icke till fördel för staten och måste därjämte anses utgöra en svår orättvisa mot den civile väg- och vattenbyggaren. Styrelsens möjligheter till urval begränsades också härigenom till det fåtal, som efter den föreslagna omorganisationens genomförande skulle befinna sig i sådana gynsamma levnadsomständigheter, att de kunnat offra tid och pengar på genomgåendet av en militär kurs utan något härigenom vunnet tillskott i deras fackliga kompetens. Den omständigheten, att företrädesrätt för kårofficerare icke föreslagits till de högre befattningarna inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, kunde icke, vid det förhållande, att de högre befattningarna inom styrelsen, från vilka de civila ingenjörerna skulle vara uteslutna, i regeln måste besättas ur de lägre tjänstegraderna, innebära någon garanti emot att det civila ämbetsverket av ovidkommande militära skäl komme att monopoliseras för kårofficerarnas räkning. En sådan anordning ansåges innebära en uppenbar orättvisa mot de civila, tekniskt fullt jämställda väg- och vattenbyggnadsingenjörerna. Då graden av förtjänst och skicklighet ofta vore mycket svår att bedöma, framför allt, när olika sökande i dessa avseenden närmade sig varandra, måste bestämmelsen »vid i övrigt lika förtjänst och skicklighet» anses föga betryggande. Den viktigaste synpunkten vore, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som handhade för vårt lands ekonomiska liv så betydelsefulla uppgifter, icke genom de ifrågasatta bestämmelserna komme att riskera, att de mest kompetenta krafterna utestängdes genom skrankor, som icke hade något med styrelsens verksamhet att skaffa.

Gentemot det i propositionen såsom skäl för sambandet mellan kår och styrelse anförda förhållandet, att distriktschefernas ingående kännedom om vägar och broar m. m. inom distrikten härigenom skulle bättre tillgodogöras försvaret, har framhållits, att tillgodogörandet för krigsmakten härav utan svårighet skulle kunna ordnas, även om vederbörande icke vore officer i kåren, liksom fallet vore med exempelvis

järnvägsstyrelsens väg- och vattenbyggare, vilkas fackkunskaper i lika hög grad torde tagas i bruk vid utbrytande krig.

I anledning av påståendet, att de militära synpunkter, som i vissa fall borde beaktas vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arbete, på ett enkelt sätt skulle iakttagas, om styrelsens högre tjänstemän vore militärt utbildade kårofficerare, har anmärkts, att samma synpunkt skulle kunna tillmätas lika stor betydelse beträffande järnvägsstyrelsens och andra statsinstitutioners arbeten. Ingen hade velat föreslå, att militär sakkunskap skulle utgöra kompetensvillkor för tjänstetillsättningar i dessa ämbetsverk, vilkas verksamhet vore lika rent civil som väg- och vattenbyggnadsstyrelsens.

Vidare har betonats, att det bestående sambandet mellan kåren och styrelsen för styrelsens vidkommande icke kunde anses hava varit till varken fördel för styrelsens civila ämbetsuppgift eller för dess allmänna utveckling, då den skänkt styrelsen såväl som kåren en ömtålig särställning, som skapat aldrig hävda misshälligheter mellan landets väg- och vattenbyggare. Man har framhållit, att den erforderliga kontakten mellan styrelsen och de militära myndigheterna skulle kunna åstadkommas på enklare och riktigare sätt, exempelvis genom anställning av en militär ledamot hos styrelsen på samma sätt som fallet vore inom järnvägsstyrelsen, där en sådan anordning visat sig vara en sund och naturlig lösning av frågan.

Det har som ett slutomdöme om den föreslagna omorganisationen framhållits, att, då densamma uteslutande avsåge en *militär* väg- och vattenbyggnadskår, det måste anses såsom det enda riktiga, att, om anslutning skulle anordnas med *någon* viss institution, detta borde ske till *militär* sådan och icke till ett *civilt* ämbetsverk, av staten skapat att handhava rent fredliga värv.

Om sambandet emellan styrelse och kår varit föremål för kritik, så har å andra sidan icke saknats försvar för detta sambands bibehållande.

Sälunda har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uti sitt i anledning av herr Tengdahls motion vid 1917 års riksdag avgivna utlåtande, vilket av styrelsen uti sitt nu i ärendet avgivna yttrande åberopats, förklarat sig anse, att styrelsens samband med väg- och vattenbyggnadskåren allt fortfarande beredde en god utväg att tillgodose det intresse, som varit den ursprungliga anledningen till förslaget om organiserandet av en väg- och vattenbyggnadskår i samband med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, nämligen behovet av tillgång till skickliga och pålitliga personer för förordnande att öva tillsyn däröver att vid allmänna arbeten iakttages nödig sparsamhet med statsmedel.

I sitt berörda utlåtande anförde styrelsen vidare bl. a. följande. De klagandes framställningar avsåge allenast, att sådana bestämmelser utfärdades, att de i fråga om konkurrensen å arbetsmarknaden bleve likställda med väg- och vattenbyggnadskårens officerare eller, om detta icke kunde ske, att kåren helt och hållet indroges. Dessa framställningar kunde därför knappast uppfattas vara en verklig kritik över kårens uppgift och ställning i dess samband med styrelsen utan fastmera ett uttryck för den uppfattningen, att nämnda ställning och uppgift vore i och för sig goda och eftersträfvansvärda. Beträffande den betydelse kårmedlemmarnas omförmälda privilegierade ställning förmenats innebära för kårmedlemmarna, framhöll styrelsen, att denna ställning av ett stort antal kåröfficerare alldeles icke tillskrevs sambandet med styrelsen utan fastmera deras ställning såsom kåröfficerare, varför sambandets avbrytande icke torde komma att av dem beräknas hava den av motståndarna till sambandets bibehållande avsedda verkan.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ytterligare gjort gällande, att motionärens uppfattning, att kårens civila uppgift att tillhandagå styrelsen i dess befattning med allmänna arbeten alltmera minskats och sedan länge praktiskt taget upphört, vore fullkomligt oriktig, i det att alla ordinarie och de allra flesta extrabefattningar, förutom de till administrativa avdelningen hörande, såväl i styrelsen som å distrikten allt fortfarande handhades av officerare i kåren. Enligt för styrelsen hittills gällande instruktion funnes visserligen intet hinder att till dessa tjänster utnämna liksom att för tillfälliga förrättningar förordna personer, som icke vore officerare i kåren; men som förhållandena hava varit och fortfarande vore, hade detta icke blivit fallet. De högre avlöningarna och de större utsikterna till snabbare befordran i andra statens verk samt enskilda företag, där för de yngre ingenjörerna teknisk verksamhet kan erhållas, hade gjort, att de civila och därtill kompetenta ingenjörerna i regel söka sin utkomst hos dessa verk och inrättningar, men ej hos styrelsen, där, som bekant, i regel mindre förmåner stode till buds. Utsikten till inträde i väg- och vattenbyggnadskåren hade dock otvivelaktigt i hög grad bidragit till att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hittills kunnat för sina befattningar påräkna erkänt mycket dugliga tjänstemän.

Med anledning av den framförda jämförelsen med förhållandena vid järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen framhöll väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den olikhet med sistnämnda styrelse, som bestode däri, att järnvägs- och vattenfallsstyrelserna utförde arbeten *uteslutande för statens räkning* och med tillgång till en tämligen stor personal, som antingen hade fast anställning eller också en jämförelsevis stor avlöning och därjämte utsikter till vidare anställning och befordran vid driften

av dessa anläggningar, under det att de allmänna arbeten, som tillhörde väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhetsområde, i regel utfördes för allmänhetens räkning med understöd av statsmedel ur de fonder, vilkas användning skulle övervakas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som därvid hade att föranstalta om såväl planläggning som övervakande och i viss utsträckning jämväl ledningen av dessa företag. För allmänheten föreläge ett alltjämt växande behov av tillgång till i väg- och vattenbyggnadsfrågor sakkunniga förrättningsmän, som under tjänstemannaansvar och på sätt, som av styrelsen godkändes, kunde utföra utredningar och besiktningar, uppgöra arbetsförslag samt leda och övervaka sådana väg- och vattenbyggnadsarbeten, som vore underkastade styrelsens kontroll och övervakande. Då styrelsens ordinarie tjänstemän, distriktschefer och distriktsingenjörer icke förslogo att fylla dessa behov, vore det av största gagn och betydelse för såväl styrelsen som för allmänheten att för detta ändamål äga tillgång till en sådan extra personal, som vore tillräcklig, lämplig och villig att enligt en av Kungl. Maj:t bestämd taxa utföra dessa förrättningar. En sådan personal hade styrelsen hittills haft att tillgå från väg- och vattenbyggnadskåren. Att avbryta sambandet mellan styrelsen och kåren skulle medföra, att styrelsen finge, under konkurrens med andra statens verk eller enskilda, söka sina tillfälliga tjänste- och förrättningsmän bland helt utanför stående ingenjörer, om vilkas tillräcklighet och lämplighet för de ifrågasatta förrättningarna styrelsen ofta icke nog skulle kunna hava nödig kännedom. Enligt styrelsens uppfattning skulle ett avbrytande av sambandet emellan styrelsen och kåren med all sannolikhet medföra ökade kostnader för de förrättningar, som skulle utföras enligt av styrelsen utfärdat förordnande.

Av vad ovan anförts lärer med tydlighet framgå, att i fråga om sättet för det i motionen avhandlade spörsmålets lösning djupgående meningskiljaktigheter föreligga. Utskottet, som varit i tillfälle att taga del av ett synnerligen rikhaltigt material till ledning vid hithörande frågors bedömande, har även kunnat förvissa sig därom, att dessa meningskiljaktigheter föranlett en sedan lång tid tillbaka pågående strid emellan två grupper av de svenska väg- och vattenbyggnadsingenjörerna, vilken hitintills icke kunnat biläggas.

Redan nu angivna förhållande har synts utskottet utgöra ett talande skäl för att riksdagen, innan den till prövning företager den av de sakkunniga föreslagna omorganisationen av väg- och vattenbyggnadskåren i rent militär riktning, påkallar en utredning rörande en slutlig lösning av, såsom motionären uti nämnda motion uttryckt sig,

»denna för väg- och vattenbyggnadsyrket uppslitande boskillnadsfråga mellan kår och styrelse». Det förhåller sig nämligen så, som motionären jämväl framhållit, att de sakkunniga i sitt förslag icke ingått på frågan om kårens befattning med statens allmänna arbeten samt bortsett från den särställning styrelsens tjänstemän till följd av sammankopplingen erhållit, ej heller vidrört kårens civila ställning. På en allsidig och opartisk utredning torde nu böra ankomma, huruvida sambandet mellan styrelsen och kåren lämpligen bör bibehållas eller huruvida icke de nuvarande förhållandena betinga en upplösning av detta samband.

Enligt utskottets förmenande lär det icke kunna bestridas, att de skäl, som anförts för frågans lösning i sist angivna riktning, äro av den beskaffenhet, att de icke utan vidare kunna avvisas genom hänvisning till den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i ärendet intagna ståndpunkten.

Uppenbart är till en början, att de skäl, som i kungl. brevet den 22 december 1851 (se ovan sid. 4) anfördes för kårens organiserande på militärisk fot, numera icke äga tillämplighet.

Vad från de civila väg- och vattenbyggnadsingenjörernas sida anförts därom, att sambandet mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och kåren innebär ett obehörigt gynnande av kårens officerare på bekostnad av övriga väg- och vattenbyggnadsingenjörer samt en fara för det civila väg- och vattenbyggnadsverkets rekrytering, anser utskottet icke sakna berättigande och icke vara av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vederlagt. Det gäller här, enligt utskottets uppfattning, ett rent principiellt spörsmål, nämligen huruvida grundlagens bud om förtjänst och skicklighet skola vinna tillämpning även å ifrågakvarande område, så att icke från vissa civila befattningar i statens verk uteslutas en stor del ingenjörer, vilka av ekonomiska eller andra skäl icke velat eller kunnat fullgöra de för kårmedlemmarna bestämda militära kurser och övningar. Ur reell synpunkt föranlåtes utskottet i denna punkt till det uttalandet, att den väg- och vattenbyggnadsstyrelsen åliggande verksamhet ju till övervägande del är av civil natur och att det därför måste synas anmärkningsvärt, att de militära kompetensgrunderna göras till de dominerande vid tillsättandet av de högre befattningshavarna inom eller under styrelsen. Härtill kommer, att möjlighet givetvis föreligger i samma mån för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som för andra tekniska verk att på annat sätt erhålla tillgång till den militära sakkunskap, som inom styrelsen finnes erforderlig för att styrelsen och dess underlydande må kunna utöva sin verksamhet under hänsyntagande till behöriga militära synpunkter.

I detta sammanhang anser sig utskottet böra anmärka, hurusom genom ett vid innevarande års riksdag föreliggande lagförslag den privilegierade ställning, som förut tillkommit kårofficer, i fråga om vissa allmänna arbeten undergått en rubbning.

I gällande flottningsstadga stadgas, att till förrättningsman vid syneförrättning i flottledsmål skall förordnas officer vid väg- och vattenbyggnadskåren eller annan i vattenbyggnad sakkunnig och i övrigt för sådant uppdrag lämplig man. Under framhållande av att formuleringen av nämnda stadgande på ett numera ej berättigat sätt gäve kårens officerare företräde framför andra väg- och vattenbyggnadsingenjörer till erhållande av förordnande som förrättningsmän vid omförmälda syner, påyrkades under förarbetena till en ny flottningsslagsstiftning från civila väg- och vattenbyggnadsklubben (en sammanslutning av civila från tekniska högskolan utexaminerade väg- och vattenbyggnadsingenjörer) sådan ändring av hithörande bestämmelser, att den uti ifrågavarande avseende påtalade olägenheten bleve undanröjd. Detta krav har uti det av flottningsslagsstiftningssakkunniga avgivna förslaget ävensom i den därå grundade till riksdagen avgivna kungl. propositionen i ämnet vunnit beaktande.

Utskottet kan icke ingå å någon närmare granskning av samtliga de argument, som å ömse sidor blivit anförda i den pågående striden rörande sambandet emellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och kåren.

I ytterligare ett avseende finner utskottet dock den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen intagna ståndpunkt föranleda en erinran. Styrelsen har såsom sin mening uttalat, att ett upplösande av sambandet emellan styrelsen och kåren skulle åstadkomma en fördyring av de allmänna arbeten, för vilkas planläggning och utförande kårens officerare för närvarande tagas i anspråk. Riktigheten av denna förmodan kan utskottet så mycket mindre dela, som utskottet anser det ligga i öppen dag, att jämväl för det fall, att dylika arbeten komme att efter förordnande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utföras av icke militära väg- och vattenbyggnadsingenjörer, det komme att åligga styrelsen samt statsmakterna att genom fastställande av erforderliga taxor skapa garanti emot oskäliga ersättningskrav från förrättningsmännens sida.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att andra kammaren i anledning av herr Tengdahls motion, nr 281, måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida icke väg- och vattenbyggnadskåren borde genom upphävande av sambandet emellan kåren och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sin nuvarande organisationsform upphöra.

Andra kam-
marens
beslut.

Andra kammaren beslöt för sin del bifalla, vad dess tillfälliga utskott hemställt.

Detta beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet.

Den av andra kammaren beslutade skrivelsen avser utredning om upphävande av sambandet mellan väg- och vattenbyggnadskåren och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen då däremot motionärens förslag åsyftar indragning av kåren.

Efter utredning under åren 1915—16 genom särskilda sakkunniga förelade Kungl. Maj:t 1917 års riksdag ett förslag till omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren, innefattande bl. a. en väsentlig förbättring av dess militära utbildning, varvid emellertid sambandet mellan kårens och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens ledning bibehölls ungefär såsom för närvarande. Riksdagen ansåg tiden då ej medgiva den erforderliga prövningen, varför propositionen avslogs. Sedermera har frågan på grund av remisser ytterligare behandlats av en del ämbetsverk och korporationer, därvid delade meningar framträtt ej minst beträffande det förut berörda sambandet mellan kåren och styrelsen.

Utskottet anser påtagligt att frågan om kårens ledning icke lämpligen bör avgöras annat än i samband med frågan om kårens organisation i dess helhet. Att denna efter år 1917 icke förelagts riksdagen torde huvudsakligen bero på en önskan att kunna utnyttja världskrigets erfarenheter även på detta område. Det ligger under sådana förhållanden i sakens natur att frågan om väg- och vattenbyggnadskåren bör hänskjutas till den allmänna försvarsrevision, som inom en snar framtid lär vara att förvänta.

På sålunda anförda skäl hemställer utskottet

att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 20 maj 1919.

Å utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Närvarande: herrar Nylander, Alkman, Welander, Ödlund, Öhngren, Johansson och Vindahl.

*Bilaga 1.**Till Riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott.*

Sedan riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott i skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 nästlidne februari anhållit om Kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande i anledning av en inom andra kammaren av herr Tengdahl väckt motion nr 281 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av Kungl. väg- och vattenbyggnadskåren, har Kungl. Maj:t den 18 samma månad anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att avgiva och till utskottet överlämna det begärda yttrandet.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anföra följande.

Ungefär samma synpunkter, som av motionären nu framhållits som skäl för hans hemställan om utredning angående väg- och vattenbyggnadskårens indragning, hava av honom förut anförts i en motion vid 1917 års riksdag om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 149 med förslag till kårens omorganisation. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har därför redan i underdånigt utlåtande den 21 maj 1917, vilket utlåtande här i tryckt exemplar bifogas, bemött de flesta av de påståenden, som av motionären gjorts beträffande kårens organisation och det samband, som förefinnes mellan kåren och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m. Då sedan dess icke någon ändring i förhållandena inträffat, får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nu återopå, vad då anfördes i detta ärende.

Emellertid ha i den nya motionen uttalats några nya påståenden, som i korthet torde böra bemötas. Motionären framhåller bl. a., att sedan Kungl. Maj:t framlade sin nådiga proposition angående kårens omorganisation, flera förut i ärendet icke hörda civila myndigheter såsom tekniska högskolan, järnvägs- och vattenfallstyrelserna, svenska teknologföreningen m. fl. avgivit utlåtanden och med stöd av en mängd sakskaäl understrukit skadligheten av den berörda sammankopplingen mellan kåren och styrelsen.

Kungl. styrelsen vill i anledning härav erinra om, att samtliga i ärendet hörda militära myndigheter, såsom chefen för generalstabens, chefen för fortifikationen och inspektören för militärläroverken, på det kraftigaste tillstyrkt det av de sakkunnige år 1916 framlagda förslaget till omorganisation av väg- och vattenbyggnadskåren, ävensom att de civila institutionerna tekniska högskolan, vattenfallsstyrelsen, järnvägsstyrelsen och svenska teknologföreningen icke ifrågasatt nämnda indragning, ehuru dessa senare haft i viss mån avvikande uppfattning i fråga om vissa organisationsdetaljer.

Ytterligare påstår motionären att genom det nya militära läget, som inträtt genom de händelser, som stå i samband med världskrigets avslutning, behovet för ett litet land av en särskild organisation för tillgodoseendet av kårens militära detaljuppgift torde kunna sättas starkt ifråga.

I anledning härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anföra, att det såsom en erfarenhet från världskriget tvärtom framgått det nödvändiga av, att en organisation finnes redan i fred för planläggandet och utförandet av de utomordentligt viktiga kommunikationsarbetena, såsom fältjärnvägar, landsvägar, broar m. m. Handhavandet av dessa uppgifter torde icke, såsom motionären förutsatt, kunna överflyttas till fortifikationen, enär för dessa arbetens utförande erfordras speciel sakkunskap, som endast därpå särskilt inriktad teoretisk och framförallt praktisk utbildning förmår bibringa.

Att, såsom motionären gjort, räkna med en överflyttning av väg- och vattenbygg-

nadskårens officerare till fortifikationen, skulle i övrigt på sätt styrelsen i sin förenämnda underdåniga skrivelse närmare utvecklade, medföra en enligt styrelsens mening skadlig inverkan på det samband, som bör finnas mellan kåren och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Härtill kommer att med all sannolikhet i regel kårofficerarna skulle finnas ovilliga till förenämnda överflyttning till fortifikationen.

Det torde därför få anses mycket olämpligt för landet, om en indragning skulle företagas av en hel för teknisk verksamhet avsedd kår med på dessa områden mycket insiktsfulla officerare.

Om motionären menar, att händelserna efter världskrigets slut skulle giva stöd för den uppfattningen, att särskilt väg- och vattenbyggnadsstrupper skulle vara för framtiden obehövliga, måste Kungl. styrelsen betona, att Kungl. styrelsen ej kan i detta fall biträda denna mening. Snarare torde väl motionären hava avsett, att berörda händelser skulle giva stöd för successiv avveckling av alla militära organisationer och ej endast dem, som hava med transportväsende och fältarbeten att skaffa. Då en dylik avveckling väl närmast torde få söka sina motiv i önsknningar att minska de militära utgifterna vill Kungl. styrelsen i varje fall framhålla det meningslösa i att börja den ifrågasatta avvecklingen genom indragande av en kår, som hittills ej åsamkat statsverket några som helst kostnader, varken för officerares avlönande eller för hållande av chefsexpedition m. m.

Då i övrigt enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening icke några *giltiga* skäl föreligga för en indragning av väg- och vattenbyggnadskåren, får styrelsen hemställa, att herr Tengdahls motion avstyrkes.

Stockholm den 10 mars 1919.

FRIDOLF WIJNBLADH.

B. Stafsing.

O. Z. Ekdahl.

Fr. Enblom.

C. G. A. Lindencrona.

Bilaga 2.

Till riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott.

På nådigste befallning får jag härmed äran angående inom riksdagens andra kammare väckt motion, n:r 281, avgiva nedanstående yttrande.

Under världskriget hava de tekniska hjälpmedlen kommit till användning i tidigare ej förutsedd utsträckning. Järnvägs- och väganläggningar samt brobyggnads-, befästnings- och förläggningsarbeten hava företagits i betydande omfattning, vilket allt kräft en talrik och militärt bildad, tekniskt sakkunnig personal. Behovet av sådan kan för vårt land i någon mån fyllas genom väg- och vattenbyggnadskåren, även om den sammans organisation för närvarande kanske ej är fullt tillfredsställande.

Av tillkallade sakkunniga avgivet förslag till kårens omorganisation underställdes 1916 min prövning. Vid granskning av detsamma fann jag icke något väsentligt vara mot förslaget att erinra, vilket jag framhöll i underdånigt utlåtande den 4 mars 1916.

Senare hava mot nämnda förslag gjorts erinringar, av vilka en del remitterats till mig den 16 och 27 februari 1918. Granskningen av dessa har icke ändrat min uppfattning beträffande omorganisationsförslagets lämplighet i stort, vilket jag i underdånigt utlåtande den 4 mars 1918 framhållit, och sedan dess har intet frankkommit, som föranlett mig ändra ståndpunkt ifråga om väg- och vattenbyggnadskårens berättigande eller om omorganisationsförslagets lämplighet.

Motionären uttalar i sin motion bl. a. följande: »Ett nytt militärt läge har dessutom inträtt genom de händelser, som stå i samband med världskrigets avslutning, varigenom bl. a. behovet för ett litet land av en särskild organisation för tillgodoseendet av kårens militära detaljuppgift torde kunna sättas starkt i fråga».

Denna uppfattning kan jag icke biträda. Behovet för försvaret av tekniskt bildad personal har, som jag ovan framhållit, tvärtom i hög grad ökats, och befintligheten av väg- och vattenbyggnadskåren utgör ett tillskott i teknisk försvarskraft utan några kostnader för staten.

Frågan om väg- och vattenbyggnadskårens av motionären ifrågasatta indragning samt om överflyttning på fortifikationen av handhavandet utav de militära uppgifter, som kunna åligga kåren m. m., kan icke ses enbart för sig. Skall den tagas upp till behandling, kan detta icke ske annat än i samband med en omfattande revidering av försvarsväsendet.

Stockholm den 10 mars 1919.

K. G. BILDT.

Chef för Generalstaben.

E. af Klercker.
